

Avukatların Kariyeri: Amerikan Hukuk Mesleğinde Eşitsizlik ve Fırsatlar

Nelson, R. L., Dinovitzer, R., Garth, B. G., Sterling, J. S., Wilkins, D. B., Dawe, M., & Michelson, E. (2023). *The making of lawyers' careers: Inequality and opportunity in the American legal profession*. University of Chicago Press.

Beyzanur Olgun

The Making of Lawyers' Careers adlı eser, Amerikan hukuk mesleğindeki eşitsizlikleri, fırsatları ve yapısal dönüşümleri derinlemesine inceleyen; Amerikan Baro Vakfı (ABF) öncülüğünde yürütülmüş, on yıllar süren bir boylamsal araştırmanın ürünüdür. Kitap, 2000 yılında mesleğe başlayan 5.000'den fazla avukatın kariyerini, nicel ve nitel yöntemlerin iç içe geçtiği bir analizle takip ederek, bireysel hikâyeler ile yapısal koşullar arasındaki etkileşimi ortaya koymuştur. Yazarlar bu çalışmada kariyer yollarının bir yandan bireysel tercihlere ne ölçüde bağlı olduğunu; bir yandan da toplumsal sınıf, etnisite, toplumsal cinsiyet gibi değişkenlerin kariyerin hangi aşamalarında belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kitap toplamda altı kısım ve on dört bölümden oluşmaktadır. Her bir kısım belirli bir temaya odaklanmakta; ilgili bölümler ise bu temaları ampirik ve teorik düzeyde açmaktadır. Bu yapısal bütünlük, kitabın hem tarihsel bir izlek sunmasını hem de farklı toplumsal ve yapısal değişkenlerin etkisini ayrıntılı biçimde irdelemesini mümkün kılmıştır. Henüz Türkçeye çevrilmemiş olan bu kitap, büyük ölçekli ve boylamsal bir araştırmaya dayanarak, hukuk mesleğindeki kariyer yolculuklarının yalnızca bireysel tercihler ya da tesadüflerle açıklanamayacak kadar karmaşık, tarihsel olarak yerleşik ve kurumsal olarak biçimlendirilmiş süreçlerle şekillendiğini ayrıntılı bir biçimde gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda kitap, meslek alanındaki

@ Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, beyzaloglu@gmail.com, ORCID: 0009-0000-4029-0725

📖 Olgun, B. (2025). Avukatların kariyeri: Amerikan hukuk mesleğinde eşitsizlik ve fırsatlar. *Güncel Sosyoloji*, 3(1), 144-149.

📄 guncelsosyoloji.com

Online Basım: 30.06.2025

eşitsizlikleri anlamak ve kariyer dinamiklerini açıklamak için nitelikli bir model sunmaktadır. Türkiye’de de çeşitli mesleklerin kariyer yolculuklarının bu kitapta olduğu gibi kurumsal mekanizmaların ve yapısal süreçlerin etkisiyle beraber incelenmesi elzemdir. Bu açıdan kitap meslek sosyolojisi alanında çalışanlar için ilham verici niteliktedir.

Kitap, giriş kısmında yer verilen beş farklı avukatın kişisel öyküsüyle başlar; bu öyküler, hukuk mesleğine adım atan bireylerin etnik kimlik, toplumsal cinsiyet, sınıf ve eğitim geçmişleri açısından nasıl farklılaştığını ortaya koymak için özenle seçilmiştir. Esasında kitaba bu tarz bireysel öykülerle başlamak sosyolojik araştırmalarda çok sık karşılaştığımız bir durum değildir. Ancak kitabın bu şekilde başlaması, sosyolojik araştırmaların çıkış noktasının insan ve onun hikâyelerinden bağımsız olamayacağını hatırlatması bakımından olumlu bir tercih olarak düşünülebilir. Kişilerin jest ve mimikleri, tavır ve davranışları, giyim tarzları ve dış görünümüne dair çeşitli unsurlar, onların toplum içerisindeki konumlarına dair önemli ipuçları verebilir. Bu yönüyle kitap özellikle nitel araştırmalarda bu tarz basit ve önemsiz görünebilen detayların önemini hatırlatmak açısından da değerli bir katkı sunmaktadır. Nitekim bunlar rastgele seçilmiş beş kişinin hikâyeleri de değildir. Bu hikâyeler Amerikan toplumundaki hukuk eğitimi almış beş birbirinden farklı tipleştirmeyi temsil etmektedir. Hikâyeler birbirinden farklılaştığı ve birbirine benzeştiği ölçüde bu tipleştirmelerin sayısı ve içeriği şekillenebilir. Dolayısıyla bu bireysel hikâyeler, Amerikan hukuk alanındaki yapısal eşitsizlikleri ve sosyal sermayeye dayalı ayrışmaları canlı bir şekilde gözler önüne serer.

Kamusal alan ile özel hukuk pratiği arasındaki keskin ayrım, sınıfsal ve etnik kökenin kariyer başlangıçlarındaki belirleyici rolü, kadınların özellikle ortaklık pozisyonlarına ulaşmadaki engelleri ve beyaz erkeklerin sistem içindeki avantajları bu anlatılarda somutlaşır. Örneğin, *Alicia*, beyaz bir kadın olarak prestijli bir hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra büyük bir hukuk firmasında çalışmaya başlamış, kariyerinin başlarındaki umut dolu hali yıllar içerisinde çok çalışıp halen ortaklığa terfi edememiş olmak ile beraber yerini karamsarlığa bırakmıştı. Bu durum onun ortaklığa giden yolda bireysel gayret ve hırslardan daha fazlasına ihtiyacı olduğunu göstermiştir. Ortaklık için gereken stratejik hamleleri yapmak ve hiyerarşik ağların içerisinde yer almak kadınların evlenme ve çocuk sahibi olma “zamanlamalarıyla” tabiri caizse çakışmaktadır. Bu durum kişinin kendi hayatına dair kariyer ve aile hayatı arasında bir tercih yapmasıyla sonuçlanmaktadır. Nitekim Alicia iş hayatındaki hırs ve gerilimlerden bunaldığı için daha az kazançlı fakat daha huzurlu bir iş tercih etmiş, bir finans firmasında iç hukuk danışmanlığı yaparak kariyerine devam etmiştir. James’in hikâyesi, büyük hukuk firmalarındaki hızlı yükselişin nasıl işlediğini bizlere göstermiştir. Ayrıcalıklı bir aileden gelme de elit bir hukuk okulundan mezun -beyaz- bir erkek olarak James, diğerlerine nazaran kolay ve hızlı bir biçimde büyük bir hukuk firmasında ortaklığa yükselmiştir. Kendisi bu durumu çok yönlü becerileri ve uyumluluğu ile açıklasa da beyaz bir erkek olması dolayısıyla güçlü mentor desteği alabilmesi ve iş yerinde güçlü sosyal ağlar içerisinde buluna-

bilmesi mümkün olmuştur. Ayrıca eşinin hukuk kariyerine ara verip çocuklarının bakımını üstlenmesi de onun bu denli hızlı ortaklığa yükselmesindeki önemli bir etmendir. *Paula*, Meksikalı göçmen bir ailenin kızı olmasına rağmen seçkin bir hukuk fakültesinden mezun olmuş ve büyük bir firmada çalışmaya başlamış; ancak yeterli sosyal sermayeye erişemediği için ortaklık yolunda ilerleyememiştir. Eşi dolayısıyla şehir değiştirmesi ve çocuklarının olması onun pek de umudu olmadığı ortaklık hayalinden vazgeçmesine ve bir firmada iç hukuk danışmanı olarak kariyerine devam etmesine neden olmuştur. *Lynden*, Afro-Amerikan ve alt sınıf kökenli bir erkek olarak büyük hukuk firmalarındaki gruplaşmalardan dışlanması ve güçlü mentorluk desteği alamaması nedeniyle ortaklığa yükselme şansı elde edememiş, daha az kazançlı fakat onun için daha garanti olan kamu sektörüne yönelmiştir. *Constance*'ın hikayesi ise diğer örneklerden farklı bir biçimde ilerler. Elit bir okul firmasından mezun olmayarak ve ayrıcalıklı bir aileden gelmeyerek farklı destek mekanizmalarıyla ortaklığa yükselmenin istisnai örneklerinden birini sergilemiştir. İyi bir mentor desteği ve esnek çalışma saatleri dolayısıyla tek başına ebeveynlik yapabilmesi onu ortaklığa taşıyan destek mekanizmaları olmuştur. Bu örnekler, etnisite, toplumsal cinsiyet, sosyal sınıf ve kurumsal bağlamın bir araya gelerek hukukçuların kariyer rotalarını nasıl şekillendirdiğini somut biçimde ortaya koyar.

Ayrıca bu bireysel öykülerin ardında, 10.000'den fazla anket ve 219 derinlemesine görüşmeden elde edilen veriye dayanan AJD (After the JD) Projesi yer almaktadır. 2000 yılında hukuk pratiğine adım atan avukatları izleyen bu araştırma, kariyer yollarındaki dönüşümleri, kopuşları ve eşitsizlikleri hem nicel hem nitel olarak analiz etmektedir. Bu kapsamlı araştırma, "After the JD (AJD)" başlığıyla yürütülen ve hukuk mesleğine 2000 yılında adım atan avukatları üç dalga hâlinde izleyen boylamsal bir saha çalışmasına dayanmaktadır. İlk dalga (AJD1), mezuniyetten 2-3 yıl sonra, 2002-2003 yıllarında gerçekleştirilmiştir. İkinci dalga (AJD2), 2007-2008'de avukatların kariyerlerinin orta dönemine odaklanmış; üçüncü dalga (AJD3) ise 2012-2013 yıllarında, mesleğe başlayıştan yaklaşık 12 yıl sonra uygulanmıştır. Üç dalga boyunca 5.000'i aşkın avukata ulaşılmış, ayrıca 219 derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu sistematik takip, kariyer yollarındaki ilerleme biçimlerini, sektörel geçişleri, eşitsizliklerin zamansal seyrini ve bireysel ajansın yapısal sınırlamalarla etkileşimini ortaya koymak açısından son derece güçlü bir veri seti sunmuştur.

Kitap üç teorik yaklaşıma yaslanmaktadır: Heinz ve Laumann'ın "yarımküreler" tezi, Bourdieu'nün sosyal sermaye ve alan kuramı ile politik ekonomi yaklaşımı. Heinz ve Laumann'ın klasik çalışmasında öne sürdükleri gibi, avukatlar esas olarak hizmet ettikleri müşteri tipine göre ikiye ayrılır: bireysel müşteri odaklılar ve kurumsal müşteri odaklılar. Bu ayrım, avukatların prestij düzeylerini, gelirlerini ve sosyal kökenlerini belirleyen temel eksendir. Bourdieu'nün alan kuramı ve sosyal sermaye anlayışı, hukuk mesleğinin içsel yapısal mantığını çözümlemede kullanılır. Kitap, sosyal sermayenin—etnik aidiyet, sınıfsal köken, top-

lumsal cinsiyet gibi öğelerle—nasıl iç içe geçtiğini ve bu sermayeye sahip olanların kurum içinde nasıl ilerlediğini gösterir.

Kitabın ilk kısmı, Amerikan hukuk mesleğinin geçirdiği tarihsel dönüşümü ele alır. Özellikle 1970'lerin sonlarından itibaren başlayan ve "altın çağ" olarak adlandırılan dönemde, avukatlık mesleği gerek ekonomik getiriler gerekse toplumsal prestij açısından cazip bir kariyer alanı haline gelmiştir. Bu dönemde büyük hukuk firmaları yüksek maaşlar, hızlı kariyer ilerlemeleri ve geniş müvekkil portföyleriyle dikkat çekerken; aynı zamanda mesleğin erkek egemen, beyaz ve üst sınıfa özgü karakteri oldukça belirgindi. Ancak 1980'ler ve 1990'lar boyunca bu tablo değişmeye başlamıştır. Kitap, bu dönüşüm sürecini çok boyutlu bir şekilde analiz eder. Bir yandan kadınların ve etnik azınlık mensubu bireylerin hukuk fakültelerine ve hukuk firmalarına artan katılımı sayesinde mesleğin demografik yapısında çeşitlenme yaşanırken; öte yandan büyük firmalar büyüdükçe bürokratikleşmiş, performans değerlendirmeleri daha rekabetçi hale gelmiş ve çalışma saatleri giderek uzamıştır. Yeni gelen hukukçular için meslek, geçmişteki gibi kişisel tatmin ve kamu hizmeti idealiyle değil; kurumsal talepler, yoğun iş yükü ve sürekli erişilebilirlik beklentileriyle tanımlanan bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda kitap, meslekteki tarihsel dönüşümün yalnızca dışsal yapısal değişimlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda mesleki kimlik, aidiyet ve anlam arayışlarının da yeniden şekillendiğini vurgular. Özellikle neoliberal ekonomi politikalarının etkisiyle hukuk mesleğinin ticarileştiği, kamu yararı perspektifinin yerini piyasa odaklı stratejilere bıraktığı gözlemlenir. Yazarlar, bu değişimlerin avukatların kariyer tercihleri üzerindeki etkilerini yalnızca ekonomik ya da bireysel tercihler üzerinden değil, aynı zamanda tarihsel, kurumsal ve kültürel bağlamlar içinde anlamaya çalışmaktadır.

İkinci kısımda kariyer yapıları ele alınır. Üçüncü bölümde anket verileri üzerinden avukatların kariyer yolları dört ana kategoriye ayrılarak analiz edilir: Büyük hukuk firmaları, küçük ve orta ölçekli firmalar, iş dünyası (şirket içi danışmanlık) ve kamu sektörü. Sosyal köken, mezun olunan okulun prestiji ve ilk işyerinin, kariyerin ilerleyen aşamalarındaki belirleyiciliği çeşitli tablolar ve grafiklerle gösterilir. Dördüncü bölüm, sosyal kökenin hukuk fakültesi prestijine ve bunun da kariyer gelişimine etkisini ortaya koyar. Beşinci bölüm ise hukuk alanındaki uzmanlaşmanın müşteri tipi ve hukuki alt alanlara göre nasıl biçimlendiğini ve bu ayrımın sınıfsal temellerini irdeler.

Üçüncü kısım, derinlemesine görüşmelere dayanan anlatılarla sosyal sermaye yaklaşımını canlandırır. Derinlemesine görüşmeler, kişinin failliği ile yapısal kısıtlar arasındaki gerilimi gözler önüne serer. Görüşmelerde, kariyer tercihlerinde sınıf, cinsiyet ve ırk gibi faktörlerin belirleyici olduğu; ancak aynı zamanda bireylerin bu yapılar içinde anlam üretme ve strateji geliştirme çabalarının da azımsanmayacak bir rol oynadığı görülür. Özellikle kadın avukatlar için iç danışmanlığa geçiş bir kariyer stratejisi olarak öne çıkarken, kamu sektöründe çalışanlar arasında toplumsal fayda ile kariyer başarısı arasında bir denge arayışı dikkat çeker.

Bu bağlamda, sosyal sermayenin yalnızca kurumlara girişte değil, kurum içi ilerlemede de belirleyici olduğu vurgulanır. Altıncı, yedinci ve sekizinci bölümler boyunca avukatların aile hayatları, ilişkileri ve topluluk bağları içinde kariyer stratejileri geliştirmeleri; bu stratejilerin sınıf, cinsiyet ve ırka göre nasıl değiştiği analiz edilir. Bu kısımda, bireylerin yapısal kısıtlar içinde ajanslarını nasıl kurdukları ve anlam dünyalarını nasıl şekillendirdikleri ayrıntılı biçimde ele alınır.

Dördüncü kısım eşitsizlik teması etrafında yapılandırılmıştır. Dokuzuncu bölümde beyaz olmayan avukatların hukuk firmalarındaki görünürlüğü ve terfi oranları incelenir. Onuncu bölüm eğitim borcu ve onun kariyer üzerindeki etkileriyle ilgiliyken, on birinci bölümde toplumsal cinsiyete dayalı kazanç eşitsizlikleri ve bunun ardındaki yapılar analiz edilir. Hukuk firmalarının beyaz erkek egemen yapılar olarak sürdürüldüğü, çeşitlilik politikalarının ise sembolik düzeyde kaldığı ifade edilir. Kadın avukatlar genellikle ortaklık pozisyonlarına ulaşmakta zorlanmakta, azınlık avukatlar ise sosyal ağlara erişimde ve müşteri portföyü oluşturmada yapısal dezavantajlarla karşılaşmaktadır. Afro-Amerikan avukatların kariyerleri boyunca artan borç yükü ve kadın avukatların sistematik biçimde daha az kazanması, bu kısmın çarpıcı bulguları arasındadır. Hegemonik erkeklik ve kurumsal yapıların kadınları nasıl sistematik biçimde dışladığı ortaya konur.

Beşinci kısımda avukatların kamusal rollerine ve mesleki doyumlarına odaklanılır. Bu bağlamda avukatların politik yönelimleri, topluluk katılımları ve kamu hizmetleri analiz edilir. Politik olarak liberal olan avukatların çoğunun büyük şirketlere hizmet etmesi, idealler ile iş pratikleri arasındaki çelişkiye işaret eder. Pro bono¹ hizmetler avukatlar tarafından mesleki etik ve toplumsal sorumluluk açısından önemli görülmektedir; ancak uygulamada bu tür hizmetlere ayrılan zaman ve kaynak sınırlı kalmakta, dolayısıyla bu idealin pratikteki yansıması zayıf kalmaktadır. Bütün bunlara rağmen, genel olarak avukatların mesleklerinden duyduğu tatmin yüksektir. Kadınlar ve azınlık gruplar da yaşadıkları zorluklara rağmen yüksek tatmin ifade etmektedir. Bu bulgular, avukatlarda mesleki doyumunun genel olarak yüksek olduğunu; ancak bu doyumun eşitsizliklerin üzerini örten bir faktör olabileceğini de göstermektedir.

Son kısım olan altıncı kısım, yani on dördüncü bölüm, yapı-fail arasındaki ilişki üzerine genel bir değerlendirme sunar. Bu değerlendirme, AJD Projesi'nin sağladığı zengin veri setiyle şekillenir ve Amerikan hukuk sisteminin mevcut eşitsizliklerini hem teşhis eder hem de sorgulamaya açar. Kitap, sahip olduğu kapsamlı veri seti ve çok katmanlı analiz derinliği ile istisnai bir çalışmadır. Bireysel kariyer tercihleri ile yapısal eşitsizlikler arasındaki etkileşimi göstermek noktasında çok önemli veriler sunmaktadır. Dolayısıyla toplumsal sınıf,

1 Avukatların sosyal sorumluluk gereği kamu yararına yaptıkları gönüllülük esaslı ve ücretsiz gerçekleştirilen hizmetlere “pro bono hizmetleri” denir.

ırk, cinsiyet gibi değişkenlerin prestijli bir meslek alanında dahi kariyer yollarını nasıl şekillendirdiğini bizlere göstermektedir. Bu kapsamlı çalışma Amerika bağlamında yürütülmüş olsa da hukuk kariyerlerinin hangi kurumsal yapı ve dinamikler aracılığıyla biçimlendiğini ortaya koyması bakımından Türkiye’deki hukuk mesleğine yönelik sosyolojik araştırmalara da yöntemsel ve kuramsal açıdan ilham verici bir örnek sunmaktadır. Hukuk sosyolojisi ve meslek sosyolojisi alanlarında çalışan araştırmacılar için, özellikle kurumsal eşitsizliklerin izini sürebilmek adına dikkate değer bir örnek niteliğindedir.